

2016 | 1 VPWinfo.nl

Kwartaalblad van **VPW Nederland** Beroepsvereniging van r.-k. pastores

Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht | T 030 293 33 15 | E info@vpwinfo.nl | I www.vpwinfo.nl

Laudato si'

VPW Nederland

Beroepsvereniging van r.-k. pastores

Ontspullen

In maart verscheen in vertaling het boek *Tijd om te ontpullen* van James Wallmann, een Amerikaanse trendsetter. Hij stelt: “De westerse consument komt om in zijn spullen en kan gebukt gaan onder een enorme hoeveelheid rommel”. Extreem kennen we dit via de TV waar mensen zich letterlijk een weg dienen te banen door hun verzamelwoede heen en er niet meer los van kunnen komen. Een andere beeld werd ons thuis voorgehouden, door Unita uit Kenia die al meerdere keren in Nederland is geweest en die vorig jaar voor de Vastenactie te gast was in ons huis. De afvalscheiding in Hengelo, waar we wat snoeihout kwijt moesten leek ook haar wel interessant om mee naar toe te gaan. Maar het was niet de afvalscheiding die ze zag. Ze was hogelijk verbaasd over al die in haar ogen, nog goede spullen die werden weggegooid en geen tweede leven kregen. Noord en zuid komen in deze twee voorbeelden bij elkaar en laten mij in een notendop ervaren waar *Laudato Si’* over gaat. Patriarch Bartholomeus waar paus Franciscus naar verwijst roept ons op dat het niet alleen om technische verbeteringen gaat maar vooral ook om hoe we zelf als mens kunnen en willen veranderen. Onszelf de vraag willen stellen: hoe afhankelijk zijn wij van onze spullen geworden? De Deense filosoof theoloog Sören Kierkegaard houdt mij met een uitspraak van hem een spiegel voor. Hij zegt “Loslaten betekent tijdelijk het houvast verliezen, niet loslaten betekent voor altijd het houvast verliezen.” Ook Prediker leert mij in hoofdstuk 3 vers 6 dat er een tijd is om iets verloren te laten gaan. Het is een weg te gaan van bewust kiezen, van loslaten en bewaren. Een pad waar het goddelijke en het menselijke elkaar ontmoeten, gericht op heelheid en op verbondenheid met elkaar en met ieder schepsel van de schepping.

Ina van de Bunt Koster, voorzitter

COLOFON VPWinfo.nl is het kwartaalblad van VPW Nederland, Beroepsvereniging van r.-k. pastores.
ISSN 1574-9916. Nr. 1, april 2016.

• Redactie VPWinfo.nl
Jan Franken (hoofdredacteur), Elly Bus,
Mirjam Dirkx, John Hacking, Jan Houben,
Geert Rozema, Jeroen van Lente, John Mersel
• Redactiesecretaris
Mirjam Dirkx
’t Vaartje 112, 5165 ND Waspik
T 0416 - 312385 / 06-444 60 207
mirjamdirkx@kpnplanet.nl

• Grafisch ontwerp
Jeroen van Lente Grafisch ontwerper
Tielekeshoeven 32, 5242 KB Rosmalen
T 06 28 15 20 30, E jeroenvanlente@msn.com
• Druk Drukkerij DekkersvanGerwen, Den Bosch

Foto’s van de auteurs en foto’s bij artikelen zijn door de betreffende auteurs aangeleverd.

Contributie

- De VPW kent maar één hoofdtarief waaraan alle andere bedragen zijn ontleend: € 140.
- De contributie bedraagt € 140 voor wie 0,7-1 fte en € 70 voor wie tot 0,7 fte werkt. Onder dat laatste vallen ook de gepensioneerden.
- Omdat het alléén voor pastoraal werk(st)ers in loondienst mogelijk is de contributie te verrekenen met hun brutoloon, worden zij voor een hoger bedrag aangeslagen, maar feitelijk hebben zij een voordeel van enkele euro’s.
- Vrienden van de VPW en studenten betalen een aangepast bedrag.
- De letters A, B, C, D, DP (P voor gepensioneerden) en E zijn van belang voor de administratie en staan

op de betalingsstrook vermeld en verwijzen naar deze tabel.

- Contributies gelden voor een heel kalenderjaar.
- Individuele aanpassingen zijn mogelijk bij bijzondere arbeidsomstandigheden of indien men in de loop van het jaar lid wordt. In onze statuten wordt een opzegtermijn van een maand aangehouden.
- Iedereen die meer wil geven dan de gevraagde contributie-bijdrage kan dat als schenking fiscaal verrekenen, ook gepensioneerden (ANBI regeling).
- Ons rekeningnummer is NL38 INGB 000 303 72 79 t.n.v. VPW Nederland. Vermeld altijd: ‘Contributie’ en het factuurnummer.
- Wij stimuleren periodieke overschrijvingen van de contributie.

	Pastoraal werk(st)ers	Priester of diaken	Gepensioneerd
0,7 - 1 fte	A Netto € 134,- (bruto € 200,-)	B € 140,-	DP € 70,-
tot 0,7 fte	C Netto € 67,- (bruto € 100,-)	D € 70,-	DP € 70,-
Elders vakbondslid	D € 70,-	D € 70,-	DP € 70,-
	Vriend € 75,-	E Student € 15,-	

Organisatie VPW Nederland

- Secretariaat VPW Nederland • J. Franken (beleidsmedewerker), Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht 030 - 293 33 15, janfranken@vpwinfo.nl
- Dagelijks bestuur
 - H.J.M. v.d. Bunt-Koster (voorzitter), Nijverheidsstraat 22, 7621 TM Borne, 074 - 2670406
 - M.D. Dijkman (vice voorzitter), Kerkstraat 19, 6941 AC Didam, 0316 - 295 606, vice-voorzitter@vpwinfo.nl
 - J. Deckers (secretaris), Sophiastraat 1, 5671 XJ Nuenen (040-2845855), j.deckers@onsnet.nu
 - T. Halin (penningmeester), Kikkerveen 405, 3205 XD Spijkenisse, penningmeester@vpwinfo.nl
- Algemeen Bestuur • H.J.M. v.d. Bunt-Koster, M.D. Dijkman, W. Hacking, T. Halin, G.M.H. Kamsma-Kunst, H.J.M. Kint-van Os, L. Mesman, J. Rens, M. Sanders.
- Financiële administratie • Bosman Financiële Dienstverlening.
- Landelijke Commissie Rechtspositie (LKR) • M. Bruijns, G. Damen, G. Dieteren, J. Franken, L. Geurts (voorzitter), T. Halin, J. Rens, H. van Schalkwijk, W. Vroom, N. van Waterschoot (FNV).
- Website www.vpwinfo.nl • P. Gabriël, webmaster.

VPW’s

- VPW Den Bosch • Secretariaat VPW Nederland, Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht, 030 - 293 33 15, denbosch@vpwinfo.nl
- VPW Breda • Secretariaat: F.M. Vermeulen, Florahove 24, 4702 EZ Roosendaal, 0165 - 53 45 06, breda@vpwinfo.nl
- VPW Groningen-Leeuwarden • Secretariaat: N. Bouma, Trambaan 15, 9251 LZ Burgum, 0511 705 336, groningen-leeuwarden@vpwinfo.nl
- VPW Haarlem-Amsterdam • Secretariaat: H.J.M. Kint-van Os Triade 45, 1901 GW Castricum, 06-24 60 38 29 / 025 169 046 kikikint@xs4all.nl
- VPW Limburg • Secretariaat: P. Linders, Stichting Groenewold, Roermond, 077 - 354 66 89, limburg@vpwinfo.nl
- VPW Rotterdam • Secretariaat: H.J.T. Dam, Parallelweg 5, 2951 BS Alblasserdam, 06-12374002, rotterdam@vpwinfo.nl
- VPW Utrecht • Secretariaat: Chr. Kantoci-Janssen, Bussloselaan 17-A, 7383 AG Bussloo-Voorst, 0571-261914, utrecht@vpwinfo.nl

Verzoek aan onze leden!

Als er iets verandert in uw gegevens wilt u dan zo vriendelijk zijn dit door te geven aan ons secretariaat: Palestrinastraat 1b, 3533 EH Utrecht of info@vpwinfo.nl. Denk daarbij aan • Adresgegevens • Verandering van werkkring of werksoort • Arbeidsduurverandering (bijvoorbeeld van full-time naar half-time) • Het overgaan van studentlid naar werkend lid • Het met emeritaat gaan.

INHOUD

Met de recente klimaatop en de encyclic van Paus Franciscus staan de thema's van duurzaamheid en goed omgaan met de schepping weer vooraan in de aandacht. Hoe krijgen deze thema's handen en voeten in de dagelijkse agenda van een parochie? Hoe zijn pastores hierop betrokken en welke rol nemen zij in?

Anders dan andere keren openen we nu met een reflectieartikel in de vorm van de toespraak die Huub Oosterhuis hield op de feestdag van de heilige Franciscus.

De auteurs van de praktijkartikelen waren vrij om in hun bijdrage hieraan te refereren.

Dat deed Eline Claessens uitdrukkelijk in haar verhaal over het jaarthema van haar parochie, *Laudato Si'*. Hoe krijgt dat vorm?

Roland Putman werkt in een parochie die het predicaat *Groene kerk* mag dragen. Hoe kom je daaraan?

In december toog Theo Reuling naar Parijs om met eigen ogen getuige te zijn van de klimaatop. Hoe kijkt hij erop terug?

Gerard van Eck heeft zijn hele leven in dienst van duurzaamheid gezet. De laatste tijd werkt hij via zijn eigen bedrijf *Eckexplorer*.

In de boekbespreking staat dit keer *Laudato Si'* centraal. We mochten gebruik maken van het artikel dat Mgr. de Korte eerder over deze 'rondzendbrief' schreef.

DE REFLECTIE

4 Franciscus

Huub Oosterhuis

“U zij de lof,
mijn Heer,
om onze zuster aarde,
die ons voedt en leidt en
verscheidene vruchten
voortbrengt met
kleurrijke bloemen
en gras”

Franciscus van Assisi

DE PRAKTIJK

8 *Laudato Si'* in de Andreasparchie

Eline Claessens

10 Een groen perspectief

Roland Putman

12 Top in Parijs

Theo Reuling

16 Duurzaamheid verkend

Gerard van Eck

23 Aankondiging landelijke inspiratiedag *Laudato Si'*

Meld je aan voor de
Algemene Leden-
vergadering

op donderdag 26 mei
..... zie pagina 18/19

DE RUBRIEKEN

7 Op stap naar... de tentoonstelling over Jeroen Bosch

John Hacking

14 Gelezen *Laudato Si'* 'Wees geprezen' – over de zorg voor het gemeenschappelijke huis

Gerard de Korte

20 Nieuws uit de VPW-en

Jan Franken

24 Column Rob Lijesen Mio Padre Roberto

Franciscus

Op 4 oktober jl. hield Huub Oosterhuis een toespraak in de Ekklesia Amsterdam over Franciscus de heilige en Franciscus de paus en over *Laudato Si'* die tussen hen een verbindingsteken lijkt te zijn. Hij deed dit ter gelegenheid van de feestdag van de H. Franciscus.

Franciscus van Assisi. Leefde van 1182 tot 1226. Europa's meest geliefde heilige. Hij sprak tegen de vogels en boom-sprinkhanen en zij verstonden hem – hij temde de wolf van Gubbio en sloot vriendschap met hem. En daarom is het op zijn feestdag *Werelddierendag*. Hij bezong, in zijn *Zonnelied* de aarde in haar overrompelende schoonheid. En nu het tot het bewustzijn van steeds meer mensen doordringt, hoe wij “de aarde schenden”, schrijft de 266ste paus van de rooms-katholieke kerk een ‘rondzendbrief’, encycliek, die begint met de eerste woorden van dat *Zonnelied*, *Laudato Si'*, waarin hij probeert het wereldgeweten voorgoed wakker te schudden.

Wie was Franciscus van Assisi, naar wie Jorge Bergoglio uit Argentinië zich Paus Franciscus genoemd heeft?

Honger

Van de orkaan die kort voor of na zijn geboorte woedde tot de hongersnood die hij voorspelde voor zijn dood heeft

Franciscus geleefd in wat Jacques Le Goff “het Universum van de honger” genoemd heeft. Stormen, aardbevingen, overstromingen, regen te veel, regen te weinig, sprinkhanen, oorlogen: de landbouw was er al niet tegen opgewassen toen de wereld nog leeg was en nu de bevolking toenam werd zijn onvermogen catastrofaal. De samenleving bevond zich in een overgangsfase tussen een feodaliteit die haar patriarchale karakter verloor en een agressief vroeg-kapitalisme dat een economische scheefgroei nastreefde; zo vielen de armen overal tussen wal en schip. Bij honderden. En naast de honger de ziekten. In de ondervoeding, vervuiling, onwetendheid, hadden epidemieën vrij spel, iedere zomer weer; en wie ze overleefde kon vervolgens doodvriezen als de winter streng was. Altijd moeten er lijken gelegen hebben langs de heerbanen van Europa, door medepaupers van hun laatste bezit beroofd en door passanten zelfs niet beklaagd.

In steden als Assisi moet het gewemeld hebben van bedelaars – schuwe, broodmagere, jammerende bedelaars –, als vandaag van katten. We zagen Franciscus al voor zijn ommekeer met aalmoezen onderweg, en daarna onophoudelijk bezig met weggeven wat hij niet missen kon en torsen wat te zwaar voor hem was. Maar het is niet daaraan, niet aan zijn armenzorg, dat hij zijn erenaam Poverello dankt: het is zijn eigen, vrijwillig aanvaarde armoede die een overweldigende indruk op zijn medemensen heeft gemaakt.

Huub Oosterhuis

dichter, voorganger, theoloog,
Amsterdam

Middeleeuwen

Er bestaan boeken – en artikelen, gedichten, zelfs musicals – die Franciscus als met enterhaken door acht eeuwen heen naar onze tijd willen halen.

Als klassenbewuste, oecumenische, dienstweigerende, ecologische welzijnswerker ligt hij uitstekend in de markt. Zijn enige bezwaar is dat hij met de middeleeuwse armoedzaaier Franciscus niet veel méér gemeen heeft dan zijn naam.

Om werkelijk oog in oog te komen met een tijdvak als de middeleeuwen zou een mens niet alleen moeten terugvinden wat de tussenliggende eeuwen zijn kwijtgeraakt: hij moet ook kwijtraken wat de tussenliggende eeuwen hebben gevonden. Zijn horizon moet zich opnieuw vernauwen. Zijn aarde moet weer plat worden. Hij moet opnieuw tot bovennatuur verheffen wat hij als natuur heeft leren zien, opnieuw buiten zich projecteren wat Freud en de zijnen in ons binnenste vonden. Slaagt hij daarin? Daar slaagt hij nooit in.

Ik heb een mateloos mens gezien. Mateloos in zijn edelmoedigheid, zijn vriendschap, zijn offervaardigheid, zijn standvastigheid, zijn moed, zijn emoties ... en in het verticalisme van zijn God-zoeken. Een mateloos mens tot in het absurde, een 'nieuw soort gek' in de ogen van de wereld. Broos en onverzettelijk, nu zingend, dan schreiend, om de vernedering en het lijden dat Jezus was aangedaan. Tot zover Helene Nolthenius.

De dichter van het zonnelied – hij leerde het aan zijn gezellen en hij hoopte dat veel gewone mensen er vertroosting in zouden vinden.

Laudato Si'

Dit was Franciscus van Assisi naar wie Jorge Bergoglio uit Argentinië zich Paus Franciscus genoemd heeft. Het zonnelied zingt de spiritualiteit en het visioen van paus Franciscus. Zijn encycliek *Laudato Si'* laat hem zien als milieu- en klimaatactivist. Het is een opzienbarend document dat begint met de presentatie van de wetenschappelijke consensus over de feiten. Geen theologische beschouwing, maar positieve wetenschap – voordat hij theologie studeerde, studeerde hij scheikunde. Hij constateert een “zeer solide wetenschappelijke consensus over een onrustbarende opwarming van de aarde, die leidt tot zeespiegelstijging, verzuring van de oceanen, zoetwaterschaarste, ontbossing, immense vervuiling. Blootstelling aan atmosferische vervuilers produceert een breed scala aan gezondheidsrisico's, met name voor de armen, en is de oorzaak van miljoenen voortijdige doden”. “Als de huidige trends doorzetten zal deze eeuw zeker getuige zijn van uitzonderlijke klimaatverandering en een nooit eerder voorgekomen verwoesting van de ecosystemen, met ernstige gevolgen voor ieder van ons”. “Elk jaar ziet duizenden planten- en diersoorten verdwijnen. Wij zullen die nooit kennen, onze kinderen zullen die nooit kennen, want ze zijn eeuwig

verloren”. “Ons huidige consumptieniveau is simpelweg niet te handhaven. De aarde, ons gemeenschappelijke huis, begint steeds meer te lijken op een enorme berg vuil. Het tempo van consumptie, verspilling en verandering van de leefomgeving gaat de spankracht van de aarde zo ver te buiten, dat onze hedendaagse lifestyle, onduurzaam als die is, alleen nog catastrofe kan veroorzaken”.

Onze hedendaagse life-style
kan alleen nog **catastrofe**
veroorzaken

“Wij kunnen hierover niet langer luchthartig doen”, schrijft Franciscus. “Er moet een einde komen aan onze ‘vrolijke roekeloosheid’. Hoe kunnen we rustig slapen als onze consumptie de armen en toekomstige generaties berooft van wat ze nodig hebben om te overleven? De aarde ‘ons gemeenschappelijk huis’. Dat huis wordt geruïneerd, vooral tot schade van de armsten onder ons”.

Dat is het refrein van zijn betoog: het lot van de armsten onder ons. De encycliek plaatst klimaatverandering nadrukkelijk in een ethisch kader, integraal verbonden met sociaal-economische vraagstukken. De paus wijst consumentisme en doorgesloten kapitalisme aan als hoofdoorzaken van de opwarming.

Onderwerp de aarde

Ik sla de bijbel open, het *Boek van de Schepping, Genesis*, In den Beginne. Ik lees die tekst niet als een historisch bericht, maar als een leerdicht, een ‘zonne-maan-sterren-vogels-vissen-mensen-lied’; over de verhouding tussen mens en natuur, mensheid en aarde. In die tekst spreekt God tot de mens en zegt: “Wees vruchtbaar, maak de aarde vol en onderwerp haar”. Onderwerpen, zo staat het in alle vertalingen – in de beroemde, gezagvolle en toonaangevende *Bible de Jérusalem* uit 1956 staat ‘soumettre’, onderwerpen. Dat zou kunnen suggereren dat je met de aarde mag doen wat je wil – en zo is het vele eeuwen door West-Europese christenen gelezen. In zijn

niet. Waarom staat er ‘onderwerpen’? Misschien om ons op de gedachte te brengen: dat wij ons niet moeten laten overweldigen en angst aanjagen door de natuurkrachten, de aarde in haar heftigheid en onvoorspelbaarheid, door haar woekerende oerwouden en agressieve woestijnen en zandstormen en tsunami’s en aardbevingen. En: dat wij ons niet moeten laten verleiden tot natuuraanbidding, tot kinderooffers aan die oermoederaarde met haar onberekenbare, vaak angstaanjagende natuur.

Sinds ongeveer twintig jaar wordt in enkele Bijbelvertalingen het woord ‘onderwerpen’ vermeden, en weergegeven door woorden als bedwingen, in de hand houden, bestieren, behoeden. De mens is geroepen om de akker, de aardegrond, te dienen. Staat geschreven in datzelfde *Boek van de Schepping*. En dat is waartoe Franciscus, armoedzaaiër uit Assisi en de paus, ons oproepen. De onvermoeibare klimaatactivist McKibben schreef in *The New York Review of Books*: “Dit is de eerste keer dat een persoon van grote autoriteit in onze globale cultuur de schaal en diepte van onze klimaatcrisis en de gevolgen voor wat het betekent mens te zijn, heeft benoemd”.

Boven de leer uit

Paus Franciscus ziet niets in geboortebeperving. De aarde is niet overbevolkt, meent hij, er is een nieuw economisch systeem denkbaar dat nog miljarden levende zielen aankan.

Geboortebeperving is tegen de rooms-katholieke kerkleer. Zoals het homohuwelijk en seksuele relaties na echtscheiding.

Franciscus heeft, tot nu toe, die rooms-katholieke leer niet als laatste waarheid verkondigd en heilig verklaard, zoals de meeste van zijn voorgangers. Hij zegt – als ik hem goed versta, en ik wil hem in deze graag zó verstaan – : wij zijn nog niet in staat onze eeuwenoud gekoesterde ‘leer’, onze officiële visie op God en mens en leven en dood opnieuw te formuleren. Maar we kunnen wel vorm geven aan een levenshouding die boven de leer uitgaat: de levenshouding van inleving, barmhartigheid en solidariteit. Misschien kunnen we zo de ‘officiële leer’ weglevens. Ik voel mij thuis en verzoend bij die gedachte.

“Mensen”, schrijft hij in *Laudato Si’*, “zijn tot het ergste in staat. Maar ze kunnen ook boven zichzelf uitstijgen, opnieuw kiezen wat goed is, en een nieuw begin maken”. Dat zullen wij nu zingen:

Hier en daar mensen en steeds meer en overal mensen die doen wat vandaag nog gedaan moet. Die langzaam maar zeker, bezeten van liefde, de aarde opdelven uit de onderste afgrond.’

Die man uit het dal van Spoleto was bezeten van liefde. En in de encycliek *Laudato Si’* komt het woord liefde 67 maal voor.

We kunnen wel vormgeven aan een levenshouding die boven de leer uitgaat:

de levenshouding van **inleving,**
barmhartigheid
en solidariteit

encycliek schrijft paus Franciscus: “We zijn opgevoed met de idee dat wij de aarde bezitten en over haar heersen, dat wij het recht hebben haar te plunderen”. Onderwerpen – onderdrukken – uitbuiten – plunderen, zo gaat het meestal, wereldwijd en tussen mensen. Dat is niet in de geest van het hele, grote Bijbelse verhaal. Dat lees je nergens terug en zo zingen de psalmen

Joen Antonisz van Aken, alias Jheronimus Bosch, 500 jaar dood

Te hooi en te gras, zo komen veel voorstellingen over als je de grote werken van Jheronimus Bosch bekijkt zoals de *Tuin der Lusten*. Het krioelt er van de mensen en van de beesten. En dat in allerlei gedaantes en vormen. Bijna net zoals het op de 5e dag van het scheppingsverhaal wordt beschreven: het water moet wemelen van levende wezens. Ook de zeemonsters worden bij Bosch niet vergeten en inmiddels zijn die overal aan land gekomen om de mensen te martelen. Satansgebroed, helleduivels, kwelgeesten, de schilderingen staan er vol mee. Als bijnaam droeg Jheronimus Bosch de naam *Den duivelmakere*. Het bedenken en uitbeelden van nieuwe wezens en nieuwe situaties is zijn handelsmerk geworden en dat maakte hem beroemd. *Geraakt door de duivel*, heet een onlangs gemaakte documentaire over wetenschappelijk onderzoek naar zijn werk door Pieter van Huijstee. “Het is altijd de hel en een heel klein beetje hemel”, zegt één van de geïnterviewden in deze documentaire. Waarom niet geraakt door God?

Twee triptieken zijn bijna identiek: de *Hooiwagen*. Er bestaat een *Prado*- en een *Escorial*-versie, beiden te zien in Spanje en nu een ervan in Den Bosch. Dat vind ik een fascinerend werk. Het is misschien een van zijn laatste werken. Hoe

het precies zit weten we niet. Maar de voorstelling geeft stof tot nadenken. Allen volgen een kar vol hooi op weg naar de hel. Dat is de aardse situatie – de jacht op het nutteloze, de wereldse verleidingen, ijdelheid der ijdelheden. De Christus boven in de lucht ziet het aan en wacht totdat de mens de keuze maakt tussen hemel of hel. De beeldtaal van Bosch is niet de onze (meer). Zijn werk zit vol betekenissen die niet vanzelfsprekend voor ons zijn; hel en hemel hebben voor velen afgedaan. Maar onze wereld is nog steeds vol monsters: in menselijke gedaante. Als er gevangenen vol tegenstanders worden verkracht en vermoord inclusief vrouwen en kinderen zoals in Syrië op dit moment, dan is de hel van Bosch niet ver weg. Ook daar brandt het vuur huizenhoog, als bommen met chemicaliën vallen op dorpen en steden.

Misschien kun je Jheronimus Bosch wel een van de eerste religieuze ‘existentialisten’ noemen omdat hij de aarde afschildert als het domein van de duivel, het geweld en de strijd om te overleven. De naaktheid van het bestaan komt in alle glorie en alle gruwelijkheid tot leven. Is het baarlijke nonsens, al die monsters die vreten en gevreten worden, die hun tanden zetten in mensenvlees? Of zit er een

kern van waarheid in, en welke is dat dan? De fantasie van de kunstenaar die ons bij de hand wil pakken om zo het evangelie op een heel eigentijdse en pakkende wijze te verkondigen zonder dat het al te veel een zedenpreek wordt? Humor is Bosch niet vreemd en veel voorstellingen getuigen van een grote liefde voor zijn object. Dat zie je in de zachtaardige wijze waarop hij veel mensen en ook kleine monstertjes heeft geschilderd. Jheronimus Bosch opent voor ons een ruimte om onze eigen existentie met nieuwe ogen te

Op stap naar...

de tentoonstelling over

Jeroen Bosch

John Hacking

studentenpastor, Nijmegen

aanschouwen. Die uitdaging kun je niet laten liggen, zeker niet nu het Bosch jaar uitbundig in Den Bosch wordt gevierd. De expositie van 20 schilderijen en talloze tekeningen van Bosch is te bekijken in het Noordbrabants museum tot 9 mei 2016. Ik ga er zeker naar toe.

Tuin der Lusten nader verkennen:
jheronimusbosch.ntr.nl/
Expo Noordbrabants Museum:
boschexpo.hetnoordbrabantsmuseum.nl/nl

Laudato Si' in de Andreasparchie

“Wees vruchtbaar”. Zó beeldend verwoordt Huub Oosterhuis in twee woorden de encycliek van paus Franciscus. Vruchtbaar worden, vruchtbaar zijn. Dat is een levenslang proces in het leven van alle mensen. Nadenken over óf je vruchtbaar bent of hoe je dat zou kunnen worden, aandacht hebben hoe het beter of anders kan, durven toetsen of wat ooit vruchtbaar was dat nu nog steeds is, nagaan hoe je nieuwe inzichten en methodes implementeert met respect voor de aarde en de hele mensheid, dat zijn indringende kwesties die bediscussieerd moeten worden, gewikt en gewogen. Daarvan is Eline Claessens zich scherp bewust.

In de Andreasparchie in Heerlen, een kleine, bijna veertig jaar jonge gemeenschap waar diaconie voorop staat en beschreven in het beleidsplan, gaat het, denk ik, om de vruchtbaarheid waar paus Franciscus en Huub Oosterhuis het over hebben. Wij doen ons best: “Mensen centraal te stellen, tot hun recht te laten komen, naar het voorbeeld van Jezus van Nazareth. Dienstbaar zijn, vanuit het geloof in de innerlijke kracht en de wijsheid van de ander die op je weg komt”. Ons doel en een uitdaging is het “Om te werken aan een diaconale basishouding van de hele parochiegemeenschap waar het delen in Jezus’ naam centraal staat, door te werken aan bewustwording van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor mensen die op ons pad komen en voor de schepping” en samen te ervaren dat die inzet plezier biedt en zin geeft.

Laudato Si’ Op de eerste zondag van de Advent prijkt er een nieuw jaarthema aan de wand gekozen vanuit het breed liturgisch overleg. Voor de overwegingen, de themaveringen, het parochieblad en de website vormt het jaarthema een basis vanwaar wordt uitgegaan.

De keuze voor *Laudato Si’* als thema van dit jaar, werd snel en unaniem gemaakt. Om deze encycliek kun je niet heen. De paus – zelf voorbeeld van barmhartigheid, solidariteit en soberheid met zijn indringend en bescheiden spreken over armoede en zorg over ons gemeenschappelijk huis, de planeet – maakt dat alle mensen waar of wie dan ook zijn taal kunnen verstaan, letterlijk en figuurlijk.

Een aantal activiteiten In november en december 2015 waren er drie avonden waarop, voorbereid door de werkgroep *Solidaridad*, over de encycliek gesproken werd. Daarbij kwam als vanzelfsprekend ook de dagelijkse praktijk aan de orde als: Hoe leef je sober? Wat moet je kopen en wat niet? Hoe gebruiken we minder plastic?

In de maanden maart en april zijn er leesbijeenkomsten gepland om *Laudato Si’* per hoofdstuk samen te lezen en te bespreken.

In de Advent, met Heerlen volop in de belangstelling met *Serious Request*, was er een solidariteitsmaaltijd voorbereid door werkgroepen (o.a. door de *ATD-vierdewereld*, die wekelijks in onze parochie samenkomt). Er werd ook een bijdrage gevraagd van mensen

Eline Claessens – Wanders
pastoraal werkster,
Andreasparchie Heerlen

DE PRAKTIJK

die niet konden mee-eten ten gunste van mensen die niet konden betalen. Het werd een interreligieuze maaltijd waaraan ook moslims meededen.

In de Vastentijd noemt een parochiaan in de weekendviering telkens een mogelijk inspirerende activiteit: “Ik raap elke dag iets op van de straat wat iemand anders heeft neergegooid. Dat voelt goed”, of “Ik eet op woensdag en vrijdag bewust geen vlees en maak een lekkere maaltijd die ik feestelijk opdien”.

Op 4 maart is er een oecumenische vredeswake rondom het beeld van Moeder Aarde. *Het gebed voor onze aarde* van paus Franciscus zal er klinken en mede onderwerp van gesprek zijn.

Onze vastenactie voor ‘eigen doel’ in Sierra Leone wordt gevierd in het weekend van 5 en 6 maart. Ook in die viering staat de oproep tot delen en solidariteit centraal. *Het gebed voor onze aarde* nemen we op in het tekstboekje.

De werkgroep *Solidaridad* bereidt een viering voor waarin eerbied voor de schepping centraal staat. Al jarenlang hebben we een dependance van de wereldwinkel in huis. We gebruiken en verkopen eerlijke koffie, thee, suiker, en groene schoonmaakproducten. Een aanvraag om *Groene Kerk* te worden, loopt.

In Heerlen is een AZC (asielzoekerscentrum). Het heeft veel geduld gevraagd om nu wekelijks contact te hebben met vluchtelingen en mensen van het COA. Samen met twee protestante kerken zetten we ons in, om een inloopmiddag te organiseren voor vluchtelingen én mensen uit de wijk.

Ongeveer 15 (ex)psychiatrische mensen vinden de weg naar de parochie. Aandacht, een kopje of thee is wat we te bieden hebben. Dat voelt goed en dat bindt.

Mijn eigen ervaring We zijn een enthousiaste en hardwerkende kerk die draait op vrijwilligers (Ik ben de enige betaalde kracht voor 16 uur per week). We hebben allemaal een ‘Andreasgevoel’ dat staat voor betrokkenheid, vertrouwen en inzet. Dat geldt ook voor mensen die bijna nooit naar de vieringen komen.

Er zijn zo’n veertig voordeursleutels in omloop. Daar is voor zover we weten nooit misbruik van gemaakt. Mensen die van buiten komen zeggen vaak dat er een goede sfeer hangt in de kerk, de huiskamer, de koffiekamer. Er wordt veel gelachen. Door de week is het vaak druk in diverse ruimtes.

Wat de weerklank zal zijn van Laudato Si’

is moeilijk in te schatten

De realiteit laat ook zien dat mensen tot een jaar of vijftig, kinderen en jongeren vaak de grote afwezigen zijn. Hoe inspireer je hen, hoe ga je hen voor? De vrijwilligers worden of zijn oud (ook het pastoraal team). Veel mensen willen vaste taken doen op bepaalde tijden. Er ‘moet’ zoveel gedaan worden dat de diepgang gemakkelijk in het gedrang komt. Het is moeilijk om bestuursleden te vinden, met name een penningmeester. Als tegenwicht organiseren we daarom nu ‘hei-avonden’ zonder agenda. We denken samen hardop na over onze toekomst en we betrappen ons erop dat de valkuil van de agenda groot is.

Nawerking Wat de weerklank zal zijn van *Laudato Si’* is moeilijk in te schatten, zeker voor de niet vaste kerk-gangers. Het zou misschien de moeite waard zijn daar een kleine enquête over te houden. Ik neem aan dat de ‘inner circle’ zal zeggen: “Dat deden en doen we toch al”!

Waar ik zelf last van heb is dat het instituut kerk zo veroordeeld wordt. Ik begrijp dat er pijn is over de houding en de rol die de kerk heeft gespeeld en nog speelt, zeker ook in onze Mijnstreek. In de ‘wereld van

> Lees verder op pagina 10

de zorg' verdwijnt nu ook de aanwezigheid van de kerk, die nog lange tijd vanzelfsprekend was. Ik denk omdat we te vaak gezwegen hebben of afwezig waren als zorg niet menswaardig is. De enige manier om als geloofwaardige kerk overeind te blijven is om op een bescheiden en toch onmiskenbare wijze te laten zien dat we er zijn. Dat we trouw, echt en oprecht zijn naar mensen die op ons pad komen. Dat we samen vieren en een gemeenschap willen zijn, die goed doet en vruchtbaar is.

Wij zijn werktuig van Zijn vrede

En – dat zeg ik vooral tegen mezelf – dat we blijven geloven dat wij een werktuig zijn van Zijn vrede vanuit een gevoel van wederkerigheid en met Zijn Geest.

Beleidsplan 2013 integraal opgenomen op onze website:
www.sintandreas.nl

Een groen perspectief

Het idee werd geboren door een uitnodiging voor een bijeenkomst van Groene Kerken in Bennekom. Het riep de vraag op, waarom we Groene Kerk zouden willen zijn? Het antwoord lag in een tegenvraag. Kunnen we nog geloofwaardig zijn als kerk, wanneer we spreken over zorg voor Gods Schepping en rechtvaardigheid, zonder dat dát zichtbaar wordt in onze eigen keuzes? Gaan we voor zo goedkoop mogelijke energie en papier en een zo'n hoog mogelijke rente, als we ontdekken dat het ten koste gaat van het milieu, de arme mensen en met investeringen in de wapenhandel? Deze vragen nam Ronald Putman in zijn parochie serieus.

Hoe begin je echter met 'vergroening' als kerk. Wat moet dat niet kosten? Kunnen we in een parochie, met meerdere monumentale kerken een Groene Kerk zijn? De financiële situatie van de parochie was niet rooskleurig en is dat nog steeds niet. Er is nog steeds eerder een behoefte aan bezuinigingen en het leek daarom een onverantwoorde luxe om ons erfgoed duurzamer te beheren.

Eerste stapjes Om een Groene Kerk te worden, hoef je gelukkig geen grote financiële investeringen te doen. We werden uitgedaagd om een jaarplan te maken met concrete stappen. Het begon met kleine stapjes. Voor ons eerste jaarplan, gaven we op wat we al deden, zoals het apart inzamelen van oud papier en plastic. We begonnen te kijken naar het energieverbruik van lampen en het economischer gebruik van papier. Het was niet alleen beter voor het milieu, maar het leverde ook zelfs nog besparing op.

Gevolgen Op het moment dat de motivatie niet alleen bezuinigen was, maar hand in hand ging met zorg voor het milieu werd het draagvlak voor duurzamer huishouden steeds groter. In de parochie waren er al verschillende spaaracties, waarmee goede doelen werden gesteund. Die activiteiten kregen een extra impuls doordat het werd gekoppeld aan de zorg voor het milieu en duurzaamheid. Het sparen van plastic doppen, waxinecupjes en pennen kreeg een extra dimensie

Draagvlak Het moment dat we de officiële plaquettes van *Groene Kerk* in onze kerken kregen, hebben we bewust aangegrepen om de pers te zoeken. We grepen de kans aan om met onze duurzame acties de krant te zoeken. Het leverde vele positieve reacties op. Het werd door parochianen als een aanmoediging en waardering ervaren voor het vele goede werk wat zij al jaren deden. Duurzaamheid en zorg voor het milieu werden concreet. Het stimuleerde steeds meer mensen om eraan mee te werken.

In de kou gezet Er waren ook bezwaren, omdat men bepaalde voorstellen schadelijk vond. We gebruiken daarom maar voor een paar procent gerecycled papier. De kopieerapparaten zouden anders te vaak vastlopen. Ook branden er meer lampen in de winter. Anders zou de kerk zo als duister en kil ervaren worden. De kerk moet wel een kerk blijven waar het fijn is om te komen en om te werken. Voor anderen waren de stookkosten

aanleiding om in een kleinere kerklocatie de kerstviering te houden. Doordat het daar veel beter te stoken was, nam het aantal deelnemers aan de viering ineens fors toe.

Zorg voor het milieu

geeft draagvlak

Marketing Om de investeringen in duurzamere licht- en warmtebronnen mogelijk te maken lopen er diverse activiteiten, die ieder voor zich al de zorg voor het milieu en duurzaamheid uitstralen. In de kerk die doorde-weeks open is, staat bijvoorbeeld een boekenkast waar men boeken, CD's en DVD's kan neerzetten of halen. Juist ook voor mensen, die weinig te besteden hebben, is het vrij om iets te doneren. Ook is er jaarlijks een rommelmarkt, waar spullen hergebruikt worden. Met de opbrengst worden de extra kosten voor de fairtrade thee, koffie en andere eerlijke handel bekostigd.

Groeimodel Wat begon als een hoog ideaal, namelijk de kerk door daadwerkelijke keuzes meer geloofwaardig te maken, groeide uit tot een ontwikkeling in de parochie waar vanuit het bestuur en individuele parochianen steeds nieuwe initiatieven ontstaan om als kerk maar ook als individu met meer zorg voor het milieu en rechtvaardigheid te leven. De *Groene Kerk* doet ons groeien als verantwoord beheerder van Gods schepping.

Pater Roland Putman
ofm

pastoor St. Eloyparochie
Beverwijk/Wijk aan Zee

DE PRAKTIJK

Top in Parijs

Honger en ziekten noemt Huub Oosterhuis karakteristieken van de tijd waarin Franciscus van Assisi leefde. En dat is 800 jaren geleden. Alsof het vandaag is, want honger en ziekten beperken nog steeds vele mensen in hun bestaan. Een voorbeeld: Afrika. Het continent wat het sterkst lijdt onder de klimaatverandering. Wateroverlast, droogte, migratie. Honger, malaria en astma als gevolg. Geluiden die ook klonken op de maattop in Parijs, die Theo Reuling op uitnodiging bezocht.

Aan de onderhandelingstafels en ook in de vele presentaties en discussies er om heen was het opmerkelijk dat de encycliek *Laudato Si'* regelmatig opdook en geciteerd werd. Tactisch gezien had paus Franciscus het uitbrengen van de encycliek op geen beter moment kunnen plannen. Is paus Franciscus dan de nieuwe Poverello? Hij is in ieder geval aardig op weg om zijn naam eer aan te doen.

Klimaat en meer Met de Thalys door Brussel naar Parijs. In december waren dat drie beladen begrippen, ondersteund door de aanwezigheid van veel leger, politie en controles. Toch kon dat niet verhinderen dat de kli-

maattop ook echt over het klimaat ging, of eigenlijk over veel meer dan alleen het klimaat. De paus geeft in *Laudato Si'* aan dat de problemen in de wereld niet los van elkaar staan. Klimaat en armoede hebben met elkaar van doen. In die zin was Parijs succesvol, want alle problemen kwamen naar voren: opwarming van de aarde, rechten van inheemse volken, de macht van multinationals en het geld om er maar een paar te noemen. Alle oplossingen waren er ook, maar een afgewogen keuze daaruit zat er nog niet in. Daarvoor liggen de belangen nog te ver uit elkaar.

Franciscaans leven Door mijn lidmaatschap van de Orde van Franciscanese Seculieren werd ik uitgenodigd om naar Parijs te komen. Na een klimaatoverleg in Rio de Janeiro vonden een aantal Franciscanen het gewenst om in Parijs met een grotere groep aanwezig te zijn. Zo werd een groep van 20 personen gevraagd uit alle Franciscanese orden van over de gehele wereld. Australië, India, Filippijnen, Kenia, Ecuador, Brazilië, Verenigde Staten, Italië, Duitsland, Frankrijk en Nederland waren in deze groep vertegenwoordigd. Paters, broeders, zusters en leken; van activist tot administratief werker, alles was aanwezig.

Het was enorm verrijkend om ruim een week met deze groep op te trekken. Zoveel culturen, zoveel gedachten. Voor mijzelf heb ik het ervaren als drie sporen in mijn leven die daar bij elkaar kwamen: het milieu, mijn pastorale en diaconale werk en Franciscaans leven. Om inspiratie en motivatie op te doen om op deze weg actief te zijn en te blijven was het een geweldige belevenis.

Theo Reuling ofs
diaken, H.Gabriëlparochie,
Didam

DE PRAKTIJK

Over de koppen De locatie van de onderhandelingen bevond zich in Le Bourget, een gedeelte voor regeringsleiders en een publieksdeel. Daarnaast was in de rest van de Parijs enorm veel te doen. Tentoonstellingen, demonstraties, vieringen en lezingen waren er in vele soorten en maten. We hebben daar in flarden wat van meegekregen; bewuste keuzes gemaakt om een of ander bij te wonen. Voor mij maakte het aardetribunaal de meeste indruk. Een jury, samengesteld uit milieujuristen uit de gehele wereld, beoordeelde diverse aanslagen op het milieu. Slachtoffers kregen spreektijd en werden stevig ondervraagd door de aanklager. In het stadsdeel Montreuil werd gedurende twee dagen een markt voor alternatieven gehouden met daarbij 261 lezingen en forumdiscussies in een lyceum. Mij blijft ook bij dat overal veel belangstelling voor was. De volle expositieruimtes, uitpuilende klaslokalen en een markt waar je over de koppen kon lopen zijn toch de beelden die blijven hangen.

Akkoord Positief is het uiteindelijke akkoord te noemen dat de 195 regeringsleiders met elkaar sloten. Een streven naar een temperatuursverhoging van maximaal 2°C ten opzichte van het pre-industriële niveau met zelfs uitzicht op 1,5°C is toch ervaren als boven verwachting. Desondanks is het toch een zwak akkoord, omdat het geheel vrijwillig is en niet concreet genoeg rond aspecten als het creëren en garanderen van financiën voor de arme landen om adequaat te kunnen reageren op de schade door de klimaatverandering. Ook onthoudt het akkoord zich van onderwerpen die gerelateerd zijn aan de verdediging van mensenrechten in dergelijke situaties. Dat zijn wel een aantal aspecten waar paus Franciscus onze aandacht voor vraagt in zijn encycliek *Laudato Si'*.

Laudato Si' in het vervolg leidende gids

Neem bijvoorbeeld het treffen van maatregelen om oplossingen te vinden en uit te werken om de CO₂-uitstoot te beperken. Daarvoor worden miljarden euro's vrijgemaakt. Logisch is dat de rijke (en vervuilende) landen het leeuwendeel hiervan voor hun rekening nemen. Maar dat geld zal opnieuw niet ten goede komen aan de armen. Door het aanbieden en uitvoeren van oplossingen, vaak technische, zal het geld blijven en verdiend worden in de landen die het toezeggen. De tegenstelling tussen arm en rijk zal hierdoor niet verkleind maar juist nog meer vergroot worden.

Levenshouding Als Franciscaanse deelnemers hebben we geconcludeerd dat *Laudato Si'* in het vervolg als een leidende gids kan dienen. Een nadere verdieping in deze encycliek verdient aanbeveling. Daarnaast deed onze delegatie voorstellen gerelateerd aan drie thema's die op zich weer verbonden zijn met klimaat-verandering:

- Mijnindustrie – een antwoord op de roep van de aarde
- Economie – een antwoord op de roep van de armen
- Levenshouding – als persoonlijke of gezamenlijke getuigenis

Aan deze voorstellen kan door de Franciscaanse familie, maar ook door de gehele christenkerk en liefst door de gehele wereld gewerkt worden. Het meest dichtbij staat de levenshouding, voor iedereen persoonlijk in te vullen. In het spoor van wat

Huub Oosterhuis aangeeft kan dit een houding zijn die zo natuurlijk wordt dat we de schadelijke kanten van nu gewoon weglevens.

Persoonlijk probeer ik in mijn leven een goed beheerder van de Schepping te zijn, want woorden

> Lees verder op pagina 14

zonder daden zijn loos. Afstand houden van de wegwerpcultuur, liever de trein dan de auto, zonnepanelen die meer stroom opwekken dan wij verbruiken zijn een paar voorbeelden. In mijn werk probeer ik dat uit te dragen, veelal door verkondiging. De vastenactie voor Oeganda dit jaar is zo'n prachtige aanleiding omdat de schadelijke gevolgen van de klimaatverandering zich daar zo nadrukkelijk manifesteren. Voor het organiseren van activiteiten ervaar ik dat de paus wel erg actief is. Het Jaar van Barmhartigheid vraagt ook de nodige aandacht en houdt *Laudato Si'* wat op de achtergrond. Maar in november is dat jaar voorbij en is tevens de volgende klimaatop in Marokko. Onze zuster Moeder Aarde zal de komende decennia onze aandacht blijven vragen.

Gelezen

Een boek uit de stapel

Laudato Si'

'Wees geprezen' – over de zorg voor het gemeenschappelijke huis

Auteur: Paus Franciscus

Uitgave: Libreria Editrice Vaticana /

Stg InterKerk, 2015

Vanaf zijn verkiezing in maart 2013 heeft paus Franciscus gezorgd voor ver-rassingen. Zo was het al opvallend dat een Jezuiet koos voor de naam Francis-cus. Die naamkeuze vormde direct ook een programma. Het geloof in God en de vriendschap met Jezus Christus ver-bindt de paus voortdurend met een inzet voor de kwetsbaren, de armen en de natuur. De nieuwe encycliek vormt daar opnieuw een indrukwekkend be-wijs van.

Gemeenschappelijk huis

De titel van de nieuwe encycliek *Laudato Si'* (Geprezen zijt Gij) is genomen uit het beroemde *Zonnelied* van Franciscus van Assisi. De ondertitel van de encycliek luidt: "om de zorg van ons gemeen-schappelijk huis".

De paus noemt in zijn rondzendbrief een aantal ontwikkelingen die hem zor-gen baren (hoofdstuk 1). Ik noem de ver-vuiling van het milieu, de klimaatcrisis, zorgen over voldoende schoon water, de teloorgang van de biodiversiteit en de ontbossing. Maar ook de sociaal-econo-

mische ongelijkheid in de wereld en de aantasting van de kwaliteit van leven horen daarbij. De paus noemt een an-tropocentrische versmalling en een een-dimensionale technocratische globalise-ring als achtergrond van de ecologische en sociale crisis (hoofdstuk 3). Al eerder heeft hij zijn zorgen geuit over een glo-balisering van de onverschilligheid. Het lijden van de medemens maar ook de aantasting van de aarde moeten wij beantwoorden met een 'revolutie van de tederheid'. Tegenover de onverschillig-heid plaatst de paus een globalisering van de barmhartigheid en de solidari-teit.

Integrale ecologie

Als antwoord op de crisis noemt Fran-ciscus het 'evangelie van de schepping' (hoofdstuk 2). Het Bijbels getuigenis spreekt over een scheppende en redden-de God. In dat perspectief citeert de paus ook het *Loflied van de schepselen* (het *Zonnelied*) van Sint Franciscus (par.87). In dit lied spreekt de heilige van Assisi over de elementen van de schepping als broeders en zusters. Je kunt zeggen dat zo een christelijk holis-me in beeld komt. De hele schepping is verbonden in een broeder- en zuster-schap. Naar breed katholiek besef heeft onze wereld een sacramentele gestalte. De schepping verwijst naar de Schepper.

Het gaat de paus om een ‘integrale ecologie’ (hoofdstuk 4). In zijn rondzendbrief verbindt hij zo de micro-ethiek, de sociale ethiek en het thema van de duurzaamheid. Centrale noties uit het katholiek sociaal denken zijn hierbij aan de orde. Ik noem de waardigheid van de mens als schepsel Gods, maar ook de aarde als Gods schepping. Wie de schepping schendt, schendt de Schepper. Als kinderen van één Vader zijn alle mensen geroepen tot solidariteit met mensen in nood maar ook met alle bedreigde onderdelen van onze schepping. De paus vraagt expliciet om internationale solidariteit. Rijke naties moeten arme naties bijstaan bij het verduurzamen van het bestaan (hoofdstuk 5).

Opdracht

De paus richt zich natuurlijk tot alle rooms-katholieken. De rondzendbrief vormt een nieuwe stimulans voor de inzet van katholieken voor een meer rechtvaardige en duurzame wereld. Maar het spreken over “ons gezamenlijk huis” in de ondertitel van de encycliek maakt duidelijk dat de Romana alle mensen wil aanspreken. Niet alleen andere christenen en andere gelovigen maar alle mensen van goede wil (par.13). Wij vormen samen één mensenfamilie (par.52).

Spirituele en ethische kracht

Het beste uit de christelijke traditie moet worden opgediept om mensen te motiveren tot een meer duurzame levensstijl. Ik denk aan de rijke sacramentele traditie van de Orthodoxie. Door de doop van Jezus in de Jordaan, zo leert de orthodoxe spiritualiteit, zijn alle rivieren geheiligd. Ik noem ook de erfenis van de protestantse arts en theoloog Albert Schweizer met zijn motto: “eerbied voor alle leven”.

Het aanspreken van alle mensen, gelovig en ongelovig, impliceert dat het beste van de wereldgodsdiensten en levensbeschouwingen moet worden aan-geboord om te komen tot een wereld-omvattende scheppingsethiek. Het mobiliseren van de spirituele en ethische kracht van alle mensen is uitermate belangrijk. Christenen vertrouwen dan op Gods Geest die waait waarheen Hij wil en mensen kan vernieuwen. De Geest doorbreekt lethargie en moedeloosheid en geeft ons vreugde en vrede (par.222 e.v.).

Moreel kompas

Het is goed te beseffen dat paus Franciscus primair spreekt als geestelijk en moreel leider. Zijn rondzendbrief is dan ook allereerst een spiegel om het eigen gedrag te toetsen en indien noodzakelijk te corrigeren. Velen in met name de westerse wereld heb-

ben een ‘ecologische bekering’ nodig (par. 216- 221) In dat kader spreekt de paus ook over het belang van een ecologische spiritualiteit en een verandering van levensstijl (hoofdstuk 6). De encycliek vormt een moreel kompas voor politici, ondernemers, wetenschapsmensen en technici om bij alle grote beslissingen een duurzame sociale gerechtigheid centraal te stellen.

De paus zal als eerste erkennen dat de vraagstukken complex en weerbarstig zijn. Er spelen grote belangen en problemen kunnen op verschillende manieren worden aangepakt (par.60-61). De Kerk stelt eerder indringende vragen dan dat zij stellige antwoorden geeft. *Laudato Si'* wil een belangrijke christelijke bijdrage leveren aan de dialoog over de toekomst van onze wereld. Hopelijk zal de rondzendbrief van de paus rooms-katholieken en vele anderen mobiliseren om het echte verschil te gaan maken. Het duurzame beheer van ons ‘gemeenschappelijk huis’ moet het doel zijn.

Duurzaamheid verkend

Na jarenlang te hebben gewerkt in het arbeidspastoraat is Gerard van Eck sinds anderhalf jaar actief als zelfstandig professional. Hij begeleidt trajecten in bedrijven, onderwijs en kerken, die beogen dat mensen vanuit hun innerlijke motivatie een bijdrage (gaan of blijven) leveren aan duurzame ontwikkeling. Hij borduurt hiermee voort op activiteiten waarmee hij binnen het arbeidspastoraat bezig is geweest.

Tijdens de laatste jaren van haar bestaan heeft Landelijk Bureau DISK onder meer aandacht gegeven aan verduurzaming van de economie. In het project *Duurzame Kerk* is materiaal ontwikkeld voor geloofsgemeenschappen die maatschappelijk verantwoord willen zijn op het gebied van *people, planet en profit* (www.duurzamekerk.nl/).

En bij het project *Duurzaamheid en Talenten* (www.duurzaamheidentalenten.nl/) maakten we gebruik van een spel om in gesprek te komen over duurzaam leven (in organisaties). Centraal daarin staat de vraag bij wie in de samenleving jij je betrokken voelt. Van daaruit ga je vervolgens op ontdekkingsstocht naar je persoonlijke mogelijkheden. Van dit spel maak ik ook in mijn huidige werkzaamheden gebruik.

Levensstijl Met mijn huidige focus op de persoonlijke verantwoordelijkheid van mensen pak ik een oude draad op. Mijn eigen betrokkenheid bij duurzaamheidsvraagstukken is ontstaan, toen ik nog een tiener was. In 1972 schetst het rapport *The Limits to Growth* verschillende mondiale toekomstscenario's. De sombere boodschap van dit rapport komt in stukjes en beetjes ook bij mij terecht, niet in het minst omdat deze ook in de kerkelijke kringen weerklank vindt. De Raad van Kerken in Nederland geeft de aanzet tot de actie *Nieuwe Levensstijl*. Op vele plekken wordt gediscussieerd over het praktiseren van een levensstijl, die rekening houdt met

de mondiale welvaartsverdeling, de draagkracht van het milieu en de behoeften van toekomstige generaties. Anders dan veel leeftijdsgenoten, die van hun eerst verdiende loon voor zichzelf een auto en andere luxe artikelen aanschaffen, begrens ik mijn consumptief verlangen. Ik zie dit als een morele plicht die hoort bij een christelijke levenswandel.

Appèl op verhoudingen Tijdens mijn studie theologie ontdek ik de beperkingen van deze gezindheid-ethische benadering. Ze laat onbenoemd dat maatschappelijke problemen zoals armoede, milieuvervuiling en uitputting van natuurlijke hulpbronnen in belangrijke mate het gevolg zijn van een onrechtvaardige maatschappelijke orde. Ik herneem me en sluit me aan bij politieke en maatschappelijke organisaties, die verandering van de bestaande, in het bijzonder economische verhoudingen voorstaan.

Eind jaren '80 raak ik betrokken bij het arbeidspastoraat. Vanuit Landelijk Bureau DISK neem ik deel aan het opstellen en in het gesprek brengen van de geloofsbrief *De keerzijde van de economische medaille*. De brief kritiseert de machtige werking van het 'geloof' in de vrije markt en economische groei. Het doorgedreven geloof hierin gaat voorbij aan de morele maatstaven die de Bijbel

Gerard van Eck

zelfstandig ondernemer,
Amersfoort

DE PRAKTIJK

aanreikt voor de beoordeling van het economisch handelen. Ze doet onrecht aan gerechtvaardigde belangen van de armen en de aarde. De geloofsbrief spreekt over heden en bedrijven aan op hun verantwoordelijkheid voor een leefbare toekomst voor allen. De oproep vindt in deze kringen echter vrijwel geen gehoor. Wel zijn er her en der groepjes kerkleden die de mogelijkheden verkennen om in hun rol van consument uitdrukking te geven aan hun persoonlijke verantwoordelijkheid (“Je kassabon is een stembiljet!”).

Maatschappelijk verantwoord ondernemen In de jaren daarna kan de aandacht voor maatschappelijke vraagstukken binnen kerken op minder enthousiasme rekenen. Maar juist in deze periode komt er – tegelijk met de verdere liberalisering van de economie – onder overheden en internationaal opererende bedrijven een beweging op gang die zich sterk maakt voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Zij erkennen dat bedrijven zich niet exclusief dienen te richten op de maximalisering van hun eigenbelang. Zakelijkheid is gelet op de aanwezige concurrentie goed, maar bedrijven dienen ook gevoelig te zijn voor de belangen van anderen en deze mee te wegen in hun rationele financieel-economische overwegingen. ‘Anderen’ kunnen andere mensen zijn, maar ook dieren, planten of toekomstige generaties. Om de belangen van deze anderen te kunnen herkennen is essentieel dat bedrijven gesprekken voeren met belanghebbenden (stakeholderdialoog).

Eigen bedrijf Met mijn bedrijf *Eckexplorer* beoog ik dat mensen (in organisaties) vanuit hun innerlijke motivatie een bijdrage leveren aan duurzame ontwikkeling. Ik sluit hiermee aan bij het basisinzicht van MVO, namelijk dat bedrijven – beter gezegd: ondernemers, managers en medewerkers – moreel gevoelig zijn voor de belangen van anderen. Deze sensibiliteit is niet vanzelfsprekend aanwezig, maar dient te worden aangeleerd en te onderhouden. Mijn benadering is nog weinig gangbaar binnen bedrij-

ven. Het neemt dan ook doorgaans veel tijd om een ingang te vinden. Mijn ervaring is dat ondernemers dikwijls sterk gefixeerd zijn op de maximalisering van hun eigenbelang. Sensibiliteit voor de belangen van anderen komt dikwijls pas ter sprake, als ik verbinding maak met één van hun andere sociale rollen. Bijvoorbeeld de rol van grootouder: “Ja, ik wil dat mijn kleinkinderen het later ook goed hebben”. Of die van ex-patiënt: “Mijn burn-out was het directe gevolg van de werkdruk”. Onder leden van geloofsgemeenschappen is de fixatie op het eigenbelang veel minder dominant. Het besef dat we onze naaste moeten liefhebben is doorgaans sterk aanwezig. In het verdiepingstraject *Leven met compassie – op weg naar een diaconale levensstijl* dat ik in kerken aanbied, gaan de gesprekken dan ook dikwijls over hoe je een goede balans vindt tussen zorg voor anderen en zorg voor jezelf. Een ander gespreksonderwerp is hoe je vormgeeft aan je betrokkenheid bij anderen die elders

vanuit innerlijke motivatie een bijdrage leveren aan duurzame ontwikkeling

wonen, bij andere levende wezens of bij toekomstige generaties. De betrokkenheid en zorg richten zich meestal vooral op mensen die het meest nabij zijn. Verder is mijn ervaring dat kerkleden vooral zoeken naar mogelijkheden in hun rol van consument en vrijwilliger. Enerzijds omdat inmiddels veel leden geen betaald werk (meer) verrichten, maar anderzijds omdat de durf ontbreekt om in de eigen werkomgeving duidelijk te laten merken, dat ze gevoelig zijn voor de belangen van anderen. Ze veronderstellen dat dit niet op prijs wordt gesteld. Ik verken in dat geval de mogelijkheden om de morele zwijgzaamheid in hun werkrol te doorbreken.

Meer informatie: www.eckexplorer.nl

**“Als je het boek gelezen hebt
zul je veel van de thema’s herkennen”**

Algemene Ledenvergadering 2016

VPW Nederland

Waar blijft de kerk?

naar het boek van Erik Borgman

Uitnodiging

donderdag

26 mei

- Binnenkomst, koffie en thee: 10.00 uur
- Om 10.30 beginnen we met een viering. Zorg dat je op tijd bent!
- Einde van de bijeenkomst: 15.30
- VPW-kantoor (onderdeel van de Dominicuskerk)
Palestrinastraat 1B
Utrecht

Wat gaan we doen?

- Er is tijd voor ontmoeting en gesprek met elkaar
- We gaan samen vieren
- De huishoudelijke vergadering en hoe de VPW bezig is met haar toekomst is een onderdeel van de dag
- Er zijn 4 diaconale projecten, 4 plaatsen waar kerk gebeurt, die zich presenteren in twee rondes waarvan de deelnemers er dus twee kunnen bijwonen
- Er wordt gezorgd voor een lunch
- Erik Borgman geeft een inleiding op zijn pas verschenen boek “Waar blijft de kerk” en nodigt de deelnemers uit hierover met elkaar in gesprek te gaan

Geef je op!

We vragen iedereen zich **zo spoedig mogelijk** aan te melden via:

janfranken@vpwinfo.nl

Voor de voorbeelden waar kerk gebeurt:

Het Naoberhuus (Eddy Oude Wesselink) in Olst Wijhe

Het zijn plaatsen waar mensen overdag terecht kunnen voor gezelschap, belangrijke zaken die hen bezighouden, voorlichting e.d. Vrijwilligers zijn er juist voor die mensen die het het meest nodig hebben.

Het gaat vooral om 60+-ers in twee grote dorpen.

De Bakkerij (Ton Snepvangers) in Leiden

Het gaat hier om een breed pallet van diaconale activiteiten, waarbij hij met name zal inzoomen op alles wat ze doen met en voor vluchtelingen. Zowel met vluchtelingen die hier al jaren zijn als nieuwkomers.

Spirit Roosendaal (Marjeet Verbeek)

Hier staat alles in het teken van Horen, zien en verbeelden: een spiritueel aanbod op het vlak van kunst, cultuur, mystiek en ethiek.

San Egidio, school voor Vrede (Colm Dekker) in Amsterdam

San Egidio wil een huis van gebed en van vriendschap met de armen zijn. Jongeren die kinderen uit verschillende culturen samenbrengen om te spelen, eten, praten

Stukken

Na opgave, ontvangen de deelnemers op uiterlijk 12 mei de stukken voor de huishoudelijke vergadering.

Bereikbaarheid

Dominicuskerk Utrecht (het VPW-kantoor is daar onderdeel van)

Vanaf Station Utrecht CS (Jaarbeurszijde):

> 10 minuten met OV-fiets > 25 minuten te voet

> Met bus 25 uitstappen bij halte Everard Meijsterlaan of halte Beethovenlaan.

Er is geen betaald parkeren in de wijk.

Programma

10.00-10.25 uur

Binnenkomst en koffie/thee

10.30-10.45 uur

Openingsviering

10.45-11.30 uur

Huishoudelijke Vergadering

11.30-12.15 uur

Ronde 1

Voorbeelden waar kerk gebeurt

12.15-13.00 uur

Lunchbuffet

13.00-13.45 uur

Ronde 2

Voorbeelden waar kerk gebeurt

13.45-14.00 uur

Koffie/thee

14.00-14.30 uur

Toelichting Erik Borgman
“Waar blijft de kerk”.

14.30-15.25 uur

Gesprek in groepen aan de hand van aantal richtvragen over het waarom van kerk? Collegiale uitwisseling en verdieping.

15.25-15.30 uur

Afsluiting door voorzitter
Ina van de Bunt.

Je kunt je opgeven tot en met uiterlijk dinsdag 10 mei

(maar liever eerder)

Als je daarna nog afzegt brengen we €12,50 kosten in rekening.

Nieuws uit de VPW-en

■ VPW Limburg

• • • Onlangs sprak de coördinatiegroep van de VPW-Limburg met voorzitter en beleidsmedewerker van het landelijk bestuur. Inzet van het treffen was de toekomstvisie en ontwikkeling van de landelijke VPW. Het laatste jaar is gebruikt om daar bij de leden, het landelijk bestuur en de afdelingsbesturen meer zicht en duidelijkheid op te krijgen. In die communicatie waren er voor het Limburgse werkveld wat onduidelijkheden geslopen. Achtergrond daarvan is o.a. de onderscheiden status op grond waarvan verschillende beroepskrachten in het Limburgse werkzaam zijn. Voor een substantieel gedeelte van de pastoraal werkenden geldt dat zij zonder bisschoppelijke zending werken en/of werkzaam zijn voor stichtingen welke formeel niet aan het bisdom gebonden zijn. Daarnaast waren er vragen omtrent verbreding van de toegang voor andere beroepsgroepen dan pastoraal werkenden. Het gesprek heeft in ieder geval opgeleverd dat de belangenbehartiging voor de huidige leden een belangrijk uitgangspunt en vertrekpunt is als het om toekomst gaat. In verband met het afnemen de ledenaantal houdt dit logischerwijs in dat er op termijn van afbouw sprake is. Aan de andere kant wil het bestuur onverminderd nadenken over mogelijk nieuwe wegen, mits realistisch en haalbaar. Die opvatting zal zich dus de komende jaren moeten bewijzen.

• • • Bij het verschijnen van deze VPWinfo.nl hebben we Pasen al gevierd. We hebben onze voorjaarsvergadering als afdeling er dan al op zitten. Medio maart zijn de leden in vergadering bij elkaar geweest. Bovengenoemde ontwikkeling is daar deel van de bijeenkomst geweest. Daarnaast heeft Guus Prevoo (een van onze leden in de afdeling), de ontwikkeling van de landelijke *Vastenactie* in de laatste decennia geschetst, de huidige plaats in kerk en parochies en de visie op de toekomst. Guus is werkzaam voor de landelijke *Vastenactie* en begeleid veel (MOV-) groepen in het land.

• • • Terzelfder tijd kwam het verband van pastoraal werkers bij elkaar welke in Limburgse parochies werkzaam zijn. De groep organiseert twee keer per jaar een dagdeel waar men elkaar treft rondom inhoudelijke zaken van het werk en vooral ook de verhoudingen waarmee de afzonderlijke werkplekken te maken hebben. Steeds weer valt op dat men het contact en de onderlinge uitwisseling belangrijk vindt. De groep was nu te gast in de parochie van Vrangendaal (Zuid.Limburg).

| Piet Linders

■ VPW Groningen-Leeuwarden

• • • Op woensdag 13 januari was het bestuur bijeen ten huize van Dorenda Gies in Wolvega. We hebben vooruitgeblikt naar de Algemene Leden Vergadering op 8 maart waarin de brochure *Hart van het pastoraat* besproken zal worden. Tevens kwamen enkele personeelssituaties aan de orde. We constateren dat het belangrijk is om bij gesprekken betreffende aanstellingen/benoemingen een duidelijke agenda en verslaglegging te hebben die ook teruggekoppeld wordt. Dit kan problemen helpen voorkomen. Ook merken we dat er op dit gebied verschillende soorten gesprekken zijn: functioneringsgesprekken, voortgangsgesprekken, loopbaangesprekken. Het is van belang te weten wat de status is van deze gesprekken en door wie ze worden gehouden. Het blijkt dat niet altijd duidelijk wie welke verantwoordelijkheden heeft.

• • • Op 18 maart zal het bestuur ook weer een protocollair gesprek hebben met de staf van het bisdom.

• • • Tenslotte veel lovende woorden in ons bestuur over de kwaliteit van het blad VPW info.nl.

| Wiebe Mulder

■ VPW Haarlem-Amsterdam

• • • Begin december 2015 ontvingen de pastoors van de diverse regio's een brief van diaken Fennis, kanselier, inzake het voorgaan van gepensioneerd pastoraal werk(st)ers en daartoe opgeleide parochianen in Woord-en Communievieringen. Het beleid van het bisdom is al jaren dat dit niet is toegestaan vanwege het ontbreken van een zending, maar er werd i.v.m. het priestertekort nog soepel omgegaan in sommige regio's. Helaas ontbreken in de brief argumenten en een visie voor het liturgisch beleid van het bisdom. De vieringen door genoemde personen mogen slechts Woord- en Gebedsvieringen zijn. Dat geldt ook voor uitvaarten.

De brief heeft veel onrust veroorzaakt, te meer daar de diverse gremia van het bisdom niet om advies is gevraagd. Het voert te ver om de brief van het VPW-bestuur als antwoord op de brief van de kanselier in zijn geheel te behandelen. We hebben onze zorgen overgebracht dat de brief na bespreking binnen de pastorale teams zonder uitstel moet worden ingevoerd en inmiddels in diverse regio's al wordt uitgevoerd. Dat daarmee zeer goed geschoolde, ervaren en breed geaccepteerde voorgangers aan de kant worden geschoven is, naast een vorm van kapitaalvernietiging in een tijd van groot gebrek aan pastores/gekwalificeerde beroepskrachten o.i. kortzichtig en zeer teleurstellend. Het wordt ook als grievend ervaren. Dat in de brief van de kanselier wel gesproken wordt over de opleiding tot diaken en catechist en niet over de opleiding tot pastoraal werk(st)er lijkt de

moeite die het bisdom heeft t.a.v. deze beroepskrachten te bevestigen. De mogelijkheid tot inspirerend voorgaan is niet afhankelijk van de pensioengerechtigde leeftijd, zo als veel mensen mogen ervaren. Veel parochies en instellingen – ziekenhuizen, zorgcentra, verpleeghuizen – willen graag gebruik maken van gepensioneerd pastoraal werkers en goed toegeruste parochianen. Tevens heeft het Diocesaan Pastoraal Centrum en later de Pastorale Dienst Verlening veel werk gemaakt van scholing en vorming van lekenvoorgangers in de liturgie. De brief van diaken Fennis maakt niet duidelijk waarom niet meer in Woord- en Communievieringen mag worden voorgedaan, maar wel in Woord- en gebedsvieringen. Aan de vaardigheden kan dit dus niet liggen. De verminderde mogelijkheden om ter communie te gaan, juist ook op belangrijke momenten als uitvaart en in ziekenhuizen, zorgcentra enz., worden door mensen die daar aan hechten als een groot gemis ervaren. Sinds paus Pius X is een eeuw lang aangeraden veelvuldig te communie te gaan, zeker op zondag en liefst ook door de week. Mensen zullen nog meer vervreemd raken van de kerk als blijkt dat dit door de kerkleiding minder mogelijk wordt gemaakt. We moeten alle krachten gebruiken om onze missionaire opdracht te vervullen. Dus óók de inzet van gepensioneerd pastoraal werk(st)ers en bevlogen parochianen in voorgaan van Woord-en Communievieringen daar, naar het vaste geloof van de Kerk de aanwezigheid van de Heer in volle werkelijkheid en blijvend aanwezig is in het geconsacreerde brood, hetgeen

deelname aan de communie tot de meest intieme vorm van Godsontmoeting maakt.

Onze brief is wijd verspreid naar de bisschop, hulpbisschop, diakenkring, Diocesane Pastorale Raad en de Priesterraad. We hopen in het protocolaire gesprek in mei te komen tot een goede gedachtewisseling over deze voor velen belangrijke kwestie.

| Kiki Kint

■ VPW Rotterdam

• • • De enquête over 'Verwachtingen en betekenis van de diocesane VPW' had begin januari nog maar een viertal reacties opgeleverd. Het bestuur heeft daarom besloten de leden, die niet geantwoord hebben, telefonisch te benaderen met het verzoek de enquête alsnog in te vullen. Deze actie heeft in elk geval een aantal antwoorden opgeleverd. In de eerstvolgende bestuursvergadering zal de uitslag van de enquête besproken worden en enkele conclusies getrokken worden.

• • • De ALV staat gepland op dinsdag 26 april van 14.00 tot 16.30 uur in Delft. Dan zal onder andere de uitkomst van de enquête op de agenda staan.

| Wim van Paassen

Lees verder op pagina 22

■ VPW Utrecht

• • • Op 8 januari van dit jaar kwamen een aantal van onze jongere pastoraal werkers bij elkaar in Elst om met elkaar te brainstormen over een voorbereiding op onze eigen toekomst en de wijze waarop we ons kunnen opstellen in het overleg met de werkgever. Ook hebben we gesproken over het benoemingenbeleid van het bisdom. Overall in de Nederlandse bisdommen is er krimp. Helaas is het zo dat de bisdommen ieder een eigen manier hebben om hier mee om te gaan. Ons aartsbisdom is vooral bijzonder omdat het bij een nieuwe aanstelling van de werkgever een financiële garantie vraagt van maar liefst tien jaar, tegenover vijf jaar in de andere bisdommen. Voor praktische vragen rond een benoeming kan je altijd advies vragen aan Jan Franken. Hij lichtte alvast een aantal zaken toe. Aan de orde kwamen: de transitievergoeding, tijdelijke contracten en de veranderingen in de rechtspositieregeling. Van al deze zaken heeft Jan meer verstand dan de meesten van ons en het is raadzaam om hem naar je contract of afspraken te laten kijken.

• • • Indien iemand denkt over omscholing is het mogelijk om hier ruimte voor te vragen bij de werkgever. Wel is het zaak om vooraf te checken of de richting waarin je je omschoolt acceptabel voor het bisdom is. Ook hier kan je altijd hulp en advies vragen. Het bisdom zelf heeft ons al eerder aangeraden dit informeel

bij hen te doen. Tenslotte stellen we vast dat het juist in deze tijd van groot belang is om onze ervaringen met elkaar te blijven delen. Er zijn goede suggesties voor een vervolgbijeenkomst op tafel komen waarmee de *Werkgroep Toekomst* aan de slag gaat.

• • • Voor de jaarvergadering hebben we inmiddels vergaande plannen gemaakt. Op 14 april komen we bij elkaar in Elst. Als spreker hebben we journalist en godsdienstwetenschapper Elze Riemer uitgenodigd. Zij zal ons uitdagen om een pastor 2.0 te worden.

| Wies Sarot

■ VPW Breda

• • • Op 1 februari jl. gingen we met zijn vieren naar het bisdom, waar het jaarlijkse protocollaire gesprek plaatsvond met de bisschop van Breda, monseigneur Liesen. De bisschop nam er alle tijd voor en voerde het gesprek alleen, dit keer zonder bijzijn van zijn secretaris. Het hoofdonderwerp was de betrokkenheid van bisdom en parochies met de vluchtelingen. De bisschop schetste in een uitvoerig exposé hoe beperkt de mogelijkheden waren om met christenen van diverse denominaties uit Syrië en Irak, waaronder orthodoxen, in contact te komen. Het COA stelt zich 'neutraal' op, maar vraagt wel om een 'pilot' zodat in parochies op twee plaatsen in het bisdom in samenspraak met parochianen orthodoxe christenen opgevangen kunnen worden. Het vraagstuk is dermate ingewikkeld dat het bisdom zelf de leiding heeft.

Voorts kwamen twee nota's aan de orde:

Hart van het pastoraat en die van de PKN 2015, getiteld *Kerk 2025, waar een Woord is is een weg*. De bisschop proefde in onze nota iets van lijdzzaamheid. Hij voelde er meer voor om met gemotiveerde vrijwilligers, waaronder groepjes jongeren, meteen aan de slag te gaan. De 'krimp' vindt onze bisschop een gegeven feit, waar je niet teveel energie in moet steken. De nota van de PKN zou hij gaan bestuderen.

• • • Tenslotte hebben wij op 17 maart onze jaarlijkse studieochtend gehouden in Bergen op Zoom. Er is door Frans Willemen, bestuurslid van *Emergis* te Goes/Kloetinge en door onze man Tom van der Rijken op indringende wijze gesproken over met name de gedragscode en de beroepscode, maar ook over de verschillen in werkverhoudingen tussen gewijde en niet-gewijde collega's, uiteraard met het accent op de laatste categorie. Dit naar aanleiding van de laatste herschikking van beroepskrachten in het Bredase bisdom.

| Frans Vermeulen

Aankondiging

landelijke inspiratiedag

Laudato Si'

Landelijke Inspiratiedag Laudato Si'

*Bijeenkomst rond de brief van paus Franciscus over
de zorg voor de schepping en de zorg voor de armen*

zaterdag 23 april 2016

10.30 - 16.15 uur

Brinkstraatkerk te Bennekom

Programma:
openingsviering o.l.v.
Mgr. G. de Korte en
ds. Anne Verbaan, toespraak
Herman Wijffels, workshops,
ideeënmarkt, kinder- en
jeugd-programma

Meer informatie:
www.laudato-si.nl

Aanmelden: LS@knr.nl
of tel: 073-6921321

Organisatie:
KNR, missiesecretarissen,
werkgroep Kerk en Schepping
Wageningen,
i.s.m. Kerk in Actie

Vorig jaar bracht paus Franciscus de encycliek *Laudato Si'* uit. Daarin roept hij 'alle mensen van goede wil' op om zorg te dragen voor de schepping en voor de armen. De ommekeer waartoe *Laudato Si'* oproept is ingrijpend: economie, politiek, maatschappij, ja ook de kerk, moeten gericht zijn op het behoud van de schepping, op het verbeteren van de levensomstandigheden van de zwaksten en op het welzijn van de generaties die na ons komen. Hoe kunnen we dat waar maken? Met wie kunnen we daarbij optrekken?

Kosten € 10,- (contant betalen bij binnenkomst) als bijdrage voor de lunch.

Meer informatie en aanmelden
KNR (Gerard Moorman)
telefoon: 073 - 692 13 01
of e-mail: LS@knr.nl

Zie ook www.laudato-si.nl

Mio Padre Roberto

Of ik een viering kon overnemen van de Portugees sprekende parochie omdat de echte Padre graag naar de verjaardag van zijn moeder wilde gaan ergens in het hoge Noorden van ons land. Een vlugge blik in mijn agenda en ik zei: “Ik denk dat het net gaat. Half elf de ene viering, 25 minuten fietsen, 5 minuten uithijgen en dan stipt om 12 uur de Portugese viering!”

Maar je blijft een Hollander dus wil je van tevoren de dingen regelen, afspraken maken. De echte Padre stelde me een week van te voren gerust. “Ach Rob, komt allemaal goed. Ze weten dat je komt, maak je geen zorgen.... Je begint met het maken van een kruisteken en dan volgt de rest vanzelf...”

Die zondag dreigde een ramp te worden. De griep probeerde vat te krijgen op lijf en leden. De organist van mijn eigen kerk belde met de mededeling dat ie het net niet zou redden om op tijd te zijn. Of ik ff kon wachten tot ie er zou zijn.... 10 minuutjes.... hooguit. Ik bromde vriendelijk, zag mijn strakke tijdschema in duigen vallen. Er moest ook nog een kruisje van een overleden koorlid in de dagkapel worden gehangen (3 minuten extra tijd), de huiszegen 2016 gezegend en uitgedeeld worden (nog eens 3 minuten) en *Gloria* en *Credo* stond vierstemmig gepland. In de sacristie leg ik aan de voorzitter van het koor uit dat we gewoon op tijd beginnen. Bij het orgel leg ik een briefje neer waarop ik schrijf: “Devoot vaart maken”. En wat ben ik dan blij en trots op mijn gemeenschap. Niemand mort of doet moeilijk. Een van de koor-

leden neemt de rol van dirigent op zich, de vaste gezangen worden eenstemmig en in het Nederlands gezongen. Bij het psalmgebed komt de organist binnen, knikt naar me en zet de melodie van psalmgebed in alsof er niets aan de hand is. Het *Credo* wordt gesproken en een tweede communielied zonder slag of stoot weggelaten. Precies om half twaalf sta ik buiten. De *MIO Cyclo 200* fietsnavigatie zet ik aan en ik lees 7,8 kilometer, 24 minuten.

Bouwen aan de stad

Rob

Lijesen

Aangekomen bij mijn Portugese vrienden valt Fatima me om mijn nek en roept: “Ahhhhh Padre Roberto, wat fijn dat u er bent! Wanneer gaan we weer naar Lourdes?” Iemand anders vraagt waarom ik zo hard gefietst heb: “Wij beginnen nooit op tijd”. En dan begint de viering. Ruim driehonderd Kaapverdianen zingen een prachtig openingslied. Ik maak een kruisteken en iedereen doet mee. Ik zit op het goede spoor! Dan stel ik me voor waar ik woon, van welke kerk ik ben en dat ik getrouwd ben. Ik zie dat er een flink aantal even op de resetknop moeten drukken. Ik zie ze denken: “O, is dat zo’n Padre....” Maar met het mooie verhaal dat wij van 2 kinderen in één klap naar 5 kinderen gingen en dat ze nu allemaal in de

puberteit zijn, win ik de harten van de gelovigen en ontvang medelijden.

Dan gaat het mis....”Eer aan God in den hoge.....” het wordt stil, doodstil... Geen enkele respons. Vanwaar zal mijn hulp komen? Ik kijk naar de acoliet, naar de dirigent en allemaal kijken ze naar beneden. “God kom mij te hulp..... Heer, haast u mij te helpen!”

Het schiet door mijn hoofd... de taal het is de taal! Met een groot gebaar een vrolijk stemgeluid en een vriendelijke lach vraag ik: “Gloria?” En de hele gemeenschap, driehonderd man, vrouwen en kinderen niet meegerekend zeggen in koor: “Si, Gloria!”. En ze bidden in hun eigen taal, alsof hun leven er van afhangt: “Eer aan God in den hoge”. Met hetzelfde grote gebaar, het vrolijk stemgeluid en de vriendelijke glimlach doe ik hetzelfde bij het *Credo* en het *Padre Nostre*. Het is feest, er wordt gevierd, gelachen en in stilte gebeden. De zegen doe ik maar in het Nederlands om daarna nog even te zeggen dat we als stad in 2017 met het vliegtuig richting hun Fatima gaan! Of ze mee willen? En iedereen kijkt blij. Fatima, hun Fatima! En als ik dan zeg “Lowbudget” roept iedereen: “Si, Si Padre Roberto!” Onder het zingen van het slotlied verlaat ik de kerk. In een zaaltje ontvang ik koffie, een koek naar Portugees recept en een mooi compliment: “Er was een goede sfeer, kom je nog een keer?”

De fietsnavigatie zegt 12,8 kilometer, 37 minuten. Mijn lichaam protesteert, de griep dreigt het toch te gaan winnen maar voordat ik op de pedalen ga zeg ik: “Graças a Deus!”